

Karijera po meri mladih

Prikaz rezultata merenja i praćenja efekata usluga karijernog vođenja i savetovanja po zapošljivost mladih

Izdavač:

Beogradska otvorena škola
Masarikova 5/16, 11000 Beograd
Telefon: +381 11 30 61 372
Faks: +381 11 36 13 112
Veb: www.bos.rs

U ime izdavača:

Vesna Đukić

Urednica:

Jelena Manić Radoičić

Autorke:

Maja Ćurić
Tamara Kljajić

Stručna konsultantkinja:

Vesna Čekić

Dizajn i layout:

BOŠ tim

Godina:

2014.

Projekat "Karijera po meri mladih – podizanje kapaciteta kancelarija za mlade za pružanje usluga i merenje efekata karijernog vođenja i savetovanja po zapošljivost" sprovodi Beogradska otvorena škola, a finansira Ministarstvo omladine i sporta Republike Srbije.

Karijera po meri mladih

Prikaz rezultata merenja i praćenja efekata usluga karijernog vođenja i savetovanja po zapošljivost mladih

Beograd, mart 2014.

<u>Uvod</u>	5
<u>O projektu</u>	6
<u>Metodologija</u>	8
<u>Upitnik o zapošljivosti</u>	9
<u>Analiza rezultata sprovedenog istraživanja</u>	10
<u>Osnovni podaci o mladima obuhvaćenim istraživanjem</u>	10
<u>Struktura poduzoraka</u>	12
<u>Rezultati istraživanja</u>	14
<u>Kvantitativna analiza podataka dobijenih u istraživanju</u>	14
<u>Indikator – aktivitet</u>	14
<u>Podindikator – učestalost konkurisanja za posao, praksu i/ili volontiranje</u>	14
<u>Podindikator - spremnost na profesionalnu i teritorijalnu mobilnost</u>	21
<u>Podindikator - profesionalno usavršavanje</u>	36
<u>Indikator - znanja i veštine važne za zapošljivost</u>	38
<u>Kvalitativna analiza podataka dobijenih u istraživanju</u>	40
<u>Dodatne analize</u>	41
<u>Završna razmatranja i praktične preporuke</u>	43

UVOD

Mladi u Srbiji se često susreću sa problemima prilikom zapošljavanja usled nedovoljno mogućnosti na tržištu rada. Po najnovijim istraživanjima, u Srbiji je svaki drugi čovek do 25 godina starosti nezaposlen¹. Ova loša situacija prepoznata je na nivou države i politika, pa je Republika Srbija donela strateška dokumenta koja imaju za cilj da poboljšaju položaj mladih (Strategija karijernog vođenja i savetovanja, Nacionalna strategija za mlade, Nacionalna strategija zapošljavanja, itd.).

S obzirom na to da se na tržištu rada sve više prepoznaje značaj veština i znanja stečenih kroz neformalno obrazovanje, povećava se i broj omladinskih organizacija i organizacija za mlade koje kroz projektne aktivnosti rade *na osnaživanju mladih da preuzmu aktivno, odgovorno i efikasno upravljanje svojom karijerom*². Kako se Zakonom o mladima (član 20, tačka 4)³ propisuje podsticanje karijernog vođenja i savetovanja (u daljem tekstu će se koristiti skraćenica KViS), cilj ovakvih projektnih aktivnosti jeste povećanje dostupnosti usluga karijernog vođenja i savetovanja mladima kao i podizanje zapošljivosti mladih.

Za sada u Srbiji nije razvijen sistem objektivnog praćenja efekata pruženih usluga karijernog vođenja i savetovanja na zapošljivost mladih. Postoje inicijative i sporadične aktivnosti ali, iako postoji potreba, ove aktivnosti tek treba razvijati. Razvijanje metodologije za merenje i praćenje efekata usluga KViS ujedno predstavlja jedan od ciljeva realizovanog projekta koji će biti prikazan u ovoj publikaciji.

1 Istraživanje Unije poslodavaca Srbije, 2013.

2 Nacionalna strategija za mlade, Ministarstvo omladine i sporta, str. 56, 2008.

3 Zakon o mladima „Sl. glasnik RS“, br. 50/2011

O PROJEKTU

Beogradska otvorena škola (BOŠ), uz podršku Ministarstva omladine i sporta Republike Srbije realizovala je projekat "Karijera po meri mladih – podizanje kapaciteta kancelarija za mlade za pružanje usluga i merenje efekata karijernog vođenja i savetovanja po zapošljivost", koji ima za cilj da doprinese unapređenju kvaliteta i dostupnosti karijernog vođenja i savetovanja (KViS) za mlade u Srbiji kroz razvoj i merenje efekata usluga kancelarija za mlade. Projekat je realizovao Centar za vođenje karijere i savetovanje Beogradske otvorene škole u periodu od jula 2013. do marta 2014. godine.

Za ovako ozbiljan i opsežan zadatak BOŠ je oformio partnerstva sa 5 lokalnih kancelarija za mlade (KZM) iz Kragujevca, Niša, Loznice, Novog Pazara i Novog Sada. KZM su formirale timove koje su činili trener/vršnjački (karijerni) informator i kvalifikovani karijerni savetnik (psiholog obučen za karijerno savetovanje), čiji su zadaci bili da pruže usluge karijernog vođenja i savetovanja na lokalnu. Dodatnu zahvalnost BOŠ duguje Nacionalnoj službi za zapošljavanje, kao i Krovnoj organizaciji mladih, preko koje su u projekat uključeni i mladi iz Beograda, Obrenovca, Temerina i Zaječara.

Ciljna grupa u ovom projektu bili su nezaposleni, tj. radno neangažovani mladi uzrasta od 19 do 30 godina, koji ne poseduju radno iskustvo duže od godinu dana u struci, i deklarišu se da aktivno traže posao. Projektom je bilo obuhvaćeno oko 200 mladih, od kojih je 152 u potpunosti ispunjavalo uslove i uključeno je u istraživanje.

Za potrebe projekta, profesionalni tim Beogradske otvorene škole je inicirao razvoj metodologije za merenje i praćenje efekata karijernog vođenja i savetovanja po zapošljivost mladih sa ciljem da se utvrdi da li navedene usluge imaju efekte po zapošljivost mladih kojima su pružene. Kako ne postoji razvijen sistem objektivnog praćenja efekata pruženih usluga karijernog vođenja i savetovanja na zapošljivost korisnika u Republici Srbiji, kao ni istraživanja koja su se bavila ovim problemom i relevantne reference koje bi nam dale smernice pri organizovanju istraživanja, ovo istraživanje treba shvatiti kao inicijativu za osmišljavanje primenljive metodologije prikupljanja podataka koja bi doprinela evaluaciji programa i aktivnosti KViS.

Tokom trajanja projekta profesionalni tim BOŠ je osmislio upitnik za prikupljanje podataka o zapošljivosti mladih koji su bili obuhvaćeni projektom i adaptirao softver za praćenje rada karijernih savetnika, koji se decenijama koristi u Irskoj. Profesionalni tim Centra za karijerno vođenje i savetovanje Beogradske otvorene škole prilagodio je softver sopstvenim potrebama i zahtevima projekta. Pored toga, istraživački tim projekta je za obradu podataka koristio i SPSS program za statističku analizu podataka.

METODOLOGIJA

Istraživanje realizovano u okviru projekta „Karijera po meri mladih – podizanje kapaciteta kancelarija za mlade za pružanje usluga i merenje efekata karijernog vođenja i savetovanja po zapošljivost“ imalo je za cilj da ispita uticaj usluga karijernog vođenja i savetovanja (KViS) na zapošljivost mladih, odnosno da proveri efekte usluga KViS po zapošljivost mladih obuhvaćenih projektom. Pretpostavka od koje se pošlo u ovom istraživanju bila je da će mladi kojima su bile pružene usluge KViS (mladi iz eksperimentalne grupe) biti zapošljiviji od mladih koji te usluge nisu dobili (mladi iz kontrolne grupe). Takođe, pretpostavka je bila i da će se eksperimentalna i kontrolna grupa razlikovati po stepenu znanja i veština važnih za zapošljivost.

Kako bismo mogli da poredimo mlade koji su koristili usluge KViS i mlade koji nisu, za potrebe istraživanja, kreiran je poseban upitnik kojim je merena zapošljivost mladih pre i nakon korišćenja usluga KViS.

Istraživanje je sprovedeno u tri faze: prvo merenje, pružanje usluga KViS i drugo merenje. U prvoj fazi istraživanja, mladi su slučajnim izborom podeljeni u dve grupe (tzv. eksperimentalnu i kontrolnu grupu). Mladi iz obe grupe su popunjavali upitnik, odnosno merena im je zapošljivost pre pruženih usluga (prvo merenje). U drugoj fazi istraživanja, mladi iz eksperimentalne grupe su u kontinuitetu dobijali usluge KViS (usluge su obuhvatale radionice, usluge karijernog informisanja, individualno i grupno karijerno savetovanje), dok mladi iz kontrolne grupe nisu dobijali usluge KViS u okviru projekta. Tri meseca nakon prestanka pružanja usluga mladima iz eksperimentalne grupe, a šest meseci nakon prvog merenja, usledila je treća faza istraživanja. U trećoj fazi, ponovo je merena zapošljivosti mladih iz obe grupe (drugo merenje), s tim što su se u upitniku koji je korišćen ovom merenju, pored pitanja iz inicijalnog upitnika našla i pitanja o zadovoljstvu pruženim uslugama KViS.

Posle obrade podataka i upoređivanja dobijenih rezultata, u skladu sa principima dostupnosti i iz etičkih razloga, projektni tim je obezbedio da u preostalom trajanju projekta i pripadnici kontrolne grupe takođe dobiju usluge KViS.

Upitnik o zapošljivosti

Zapošljivost se definiše kao: „*Set dostignuća – veština, shvatanja i ličnih atributa, koji čini da se pojedinac što lakše zaposli i da bude uspešan u izabranom zanimanju, ostvarujući korist za sebe, druge zaposlene, zajednicu i ekonomiju.*“⁴

U našem istraživanju, zapošljivost je operacionalizovana i merena preko dva indikatora. Prvi indikator je **aktivitet** i čine ga sledeći podindikator:

- učestalost konkurisanja za posao (praksu/volontiranje);
- spremnost na profesionalnu i teritorijalnu mobilnost;
- profesionalno usavršavanje, posmatrano kroz aktivno učestvovanje u različitim vidovima neformalnog obrazovanja.

Drugi indikator jeste **znanje i veštine koji su važni za zapošljivost**, kao što su:

- savremeno/tradicionalno shvatanje pojma karijera;
- pisanje radne biografije;
- pisanje motivacionog i propratnog pisma;
- priprema za razgovor sa poslodavcem i razgovor za posao;
- aktivno traženje posla.

Upitnik koji je konstruisan za potrebe istraživanja sastoji se iz tri dela. Prvi deo upitnika odnosi se na demografske podatke o mladima koji su učestvovali u istraživanju (pol, uzrast i obrazovanje). Drugi deo upitnika meri nivo zapošljivosti kroz procenu aktiviteta učesnika, dok se trećim delom proveravaju znanje i veštine važnih za zapošljivost.

Kako bi se proverile metrijske karakteristike korišćenog upitnika, pre početka istraživanja urađeno je pilot istraživanje nakon koga su određena pitanja u upitniku modifikovana u skladu sa dobijenim rezultatima. Metrijske karakteristike upitnika korišćenog u istraživanju su na zadovoljavajućem nivou.⁵

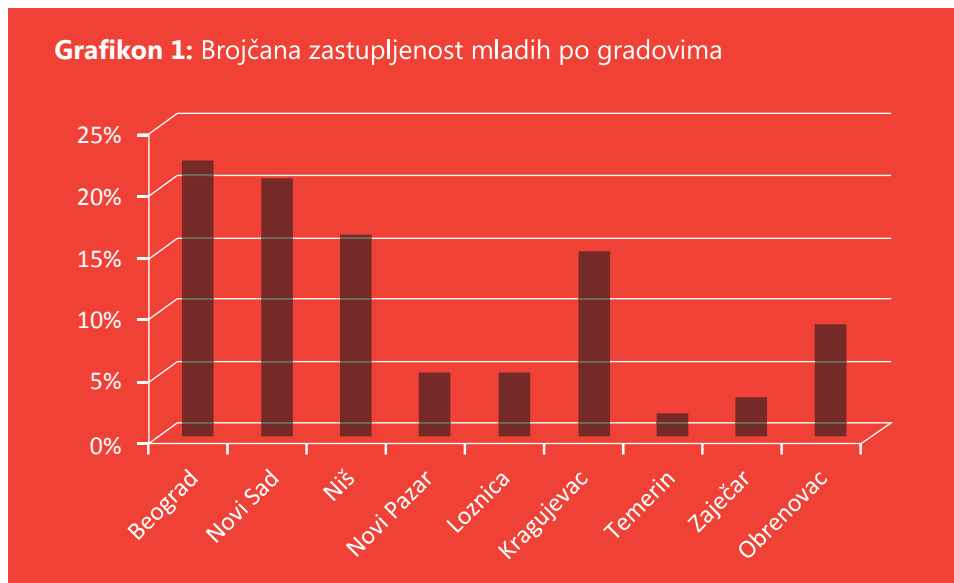
4 M. Yorke, op. cit., p.7

5 Za proveru metrijskih karakteristika korišćen je statistički program SPSS.

ANALIZA REZULTATA SPROVEDENOG ISTRAŽIVANJA

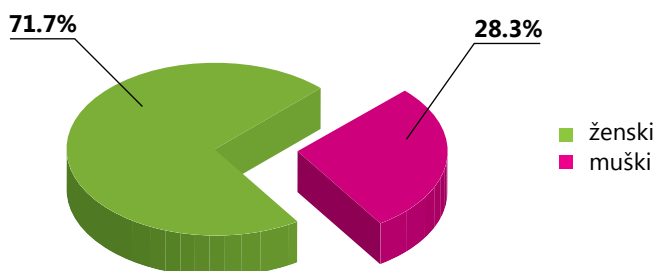
Osnovni podaci o mladima obuhvaćenim istraživanjem

U istraživanju je učestvovalo 152 mladih iz devet gradova u Srbiji: Beograda, Novog Sada, Niša, Kragujevca, Loznice, Novog Pazara, Temerina, Zaječara i Obrenovca. Brojčana zastupljenost mladih prikazana je u Grafikonu 1.

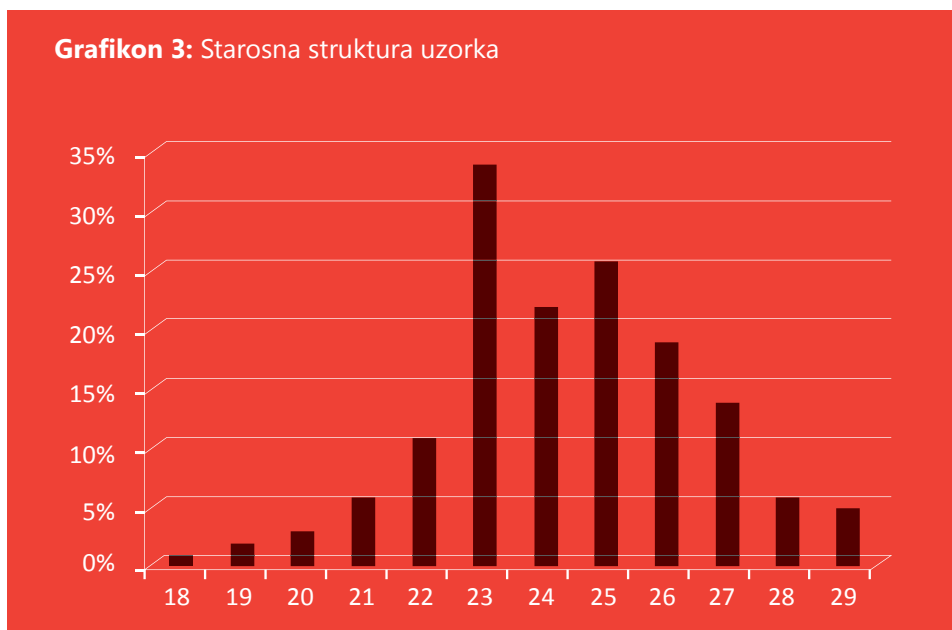

Kada se posmatra pol ispitanika, u istraživanju je učestvovalo 28,3% muškaraca i 71,7% žena (Grafikon 2).

Grafikon 2: Polna struktura uzorka

Najveći broj mladih koji su učestvovali u istraživanju (53,3%) spada u uzrasnu kategoriju od 23 do 27 godina. Starosna struktura uzorka je prikazana Grafikonom 3.

Kada se posmatra obrazovanje (Grafikon 4), može se videti da najveći broj ispitanika ima završene osnovne studije (48,7%).

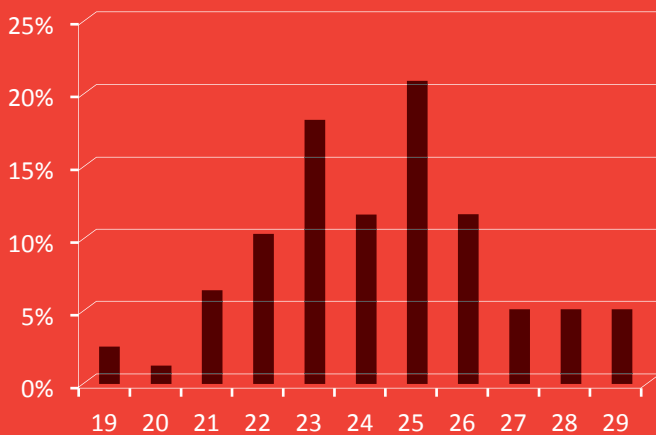
Struktura poduzoraka

Eksperimentalnu grupu je činilo 77 mladih, od toga 24,7% muškaraca i 75,3% žena, dok je kontrolnu grupu činilo 75 mladih, 32% muškaraca i 68% žena.

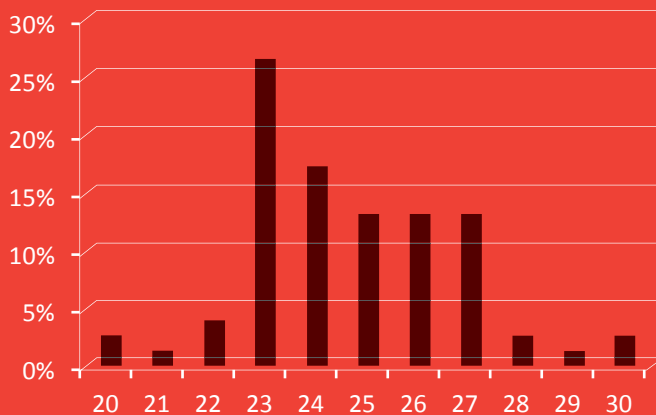
Starosna i obrazovna struktura ispitanika iz obe grupe prikazana je Grafikonom 5 i Grafikonom 6.

Grafikon 5: Starosna struktura poduzoraka

a) eksperimentalna grupa

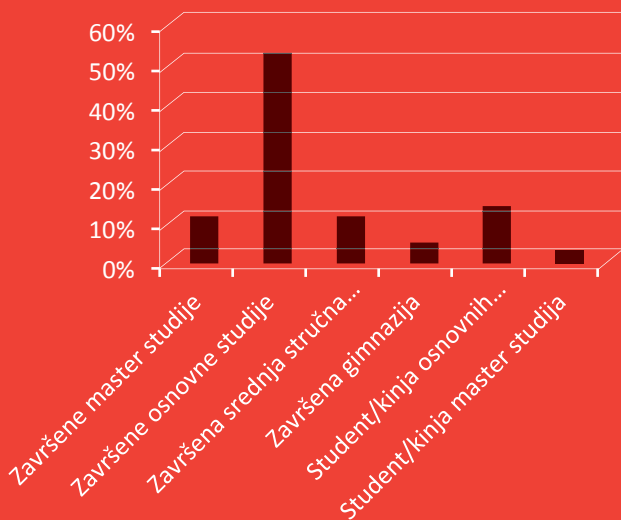

b) kontrolna grupa

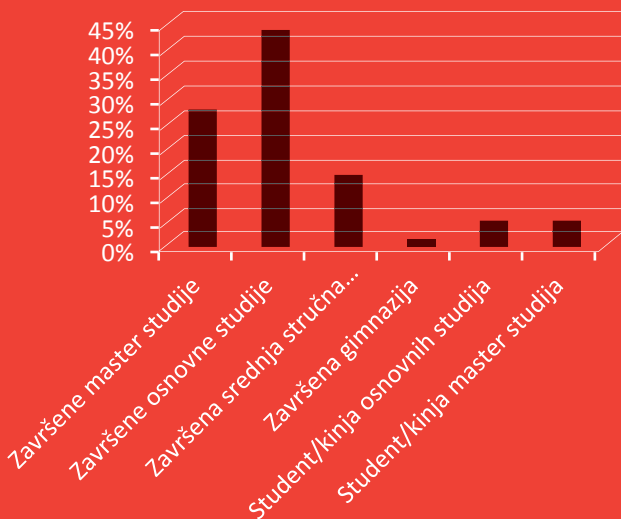

Grafikon 6: Obrazovna struktura poduzoraka

a) eksperimentalna grupa

b) kontrolna grupa

Rezultati istraživanja

U narednom delu biće prikazani rezultati istraživanja. Podaci dobijeni u istraživanju su analizirani upotrebom kvantitativnih i kvalitativnih metoda.

Kvantitativna analiza podataka dobijenih u istraživanju

U okviru kvantitativne analize, rezultati će biti prikazani na sledeći način:

- Za svaki od indikatora biće prvo prikazano poređenje unutar same eksperimentalne i kontrolne grupe (ovo poređenje biće prikazano između početne i završne faze istraživanja, odnosno odgovora koje su mladi koji su učestvovali u istraživanju dali prilikom popunjavanja inicijalnog i finalnog upitnika);
- Za svaki od indikatora biće prikazano poređenje između eksperimentalne i kontrolne grupe.

Indikator aktivitet

Aktivitet obuhvata tri podindikatora: (1) učestalost konkurisanja za posao praksu i/ili volontiranje, (2) spremnost na profesionalnu i teritorijalnu mobilnost i (3) profesionalno usavršavanje.

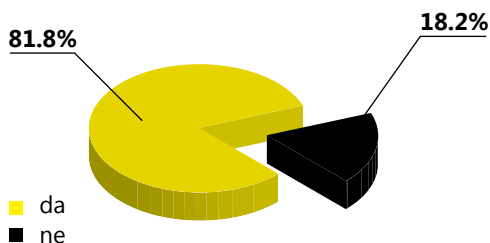
Podindikator - učestalost konkurisanje za posao praksu i/ili volontiranje

Kada se analizira da li su mladi i koliko puta konkurisali za posao, praksu i/ili volontiranje, na osnovu podataka dobijenih od mladih, može se uočiti sledeće:

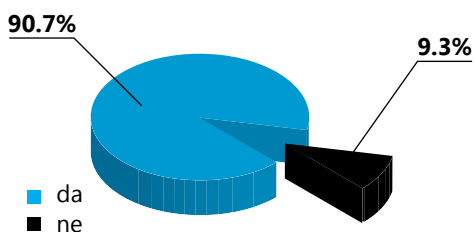
1. U prvom merenju 81,8% mladih iz eksperimentalne grupe se izjasnilo da je nekada konkurisalo za posao, praksu i/ili volontiranje, sa druge strane, 90,7% mladih iz kontrolne grupe se izjasnilo da je nekada konkurisalo za posao, praksu i/ili volontiranje (Grafikon 7);
2. U drugom merenju, procenat mladih iz eksperimentalne grupe koji su konkurisali za posao, praksu i/ili volontiranje, znatno se uvećao i iznosi 96%, dok je u kontrolnoj grupi taj procenat ostao isti (Grafikon 8);

Grafikon 7: Da li ste nekad konkurisali za posao/praksu/volontiranje?

a) eksperimentalna grupa 1. merenje

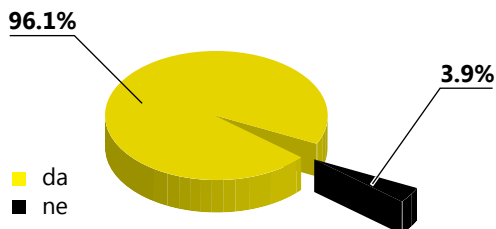

b) kontrolna grupa 1. merenje

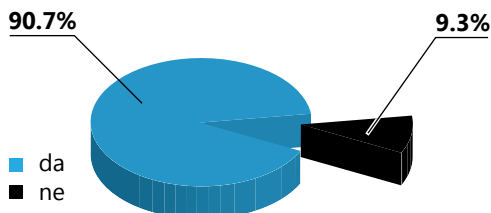

Grafikon 8: Da li ste nekad konkurisali za posao/praksu/volontiranje?

a) eksperimentalna grupa 2. merenje

b) kontrolna grupa 2. merenje

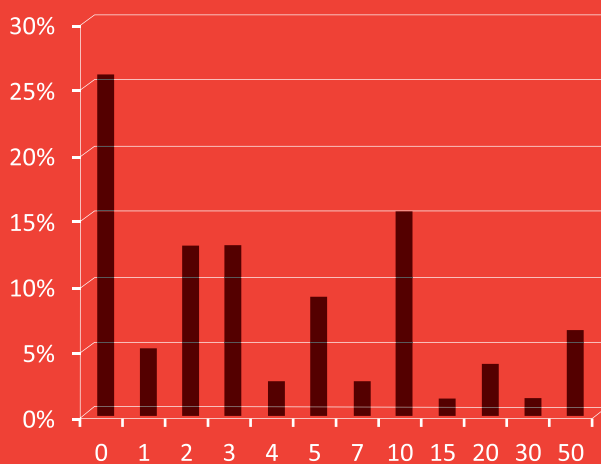
Kada se posmatra broj konkurisanja, može se videti sledeće:

1. U prvom merenju, 44% mladih iz eksperimentalne grupe je konkurisalo za posao, praksu i/ili volontiranje manje od dva puta, dok je 13% konkurisalo više od deset puta. Sa druge strane, 33,3% mladih iz kontrolne grupe konkurisalo je za posao, praksu i/ili volontiranje manje od dva puta, dok je 29,3% mladih konkurisalo više od 10 puta (Grafikon 9);
2. U drugom merenju, 15,6% ispitanih mladih iz eksperimentalne grupe je konkurisalo za posao, praksu i/ili volontiranje manje od dva puta, dok

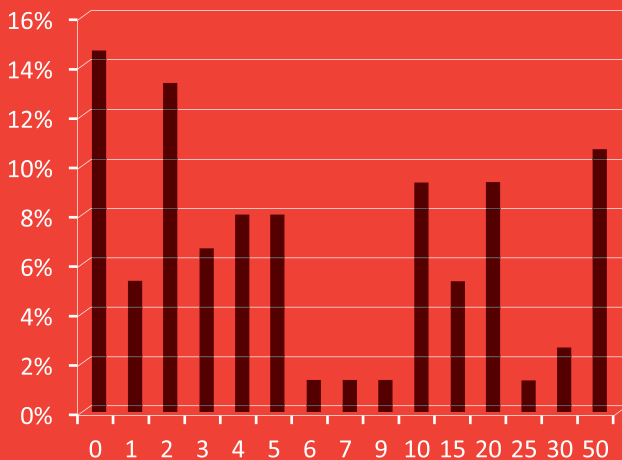
procenat onih koji su konkurisali za posao, praksu i/ili volontiranje više od 10 puta iznosi 25%. Na drugom merenju u kontrolnoj grupi, 21,3% mladih se izjasnilo da je konkurisalo za posao, praksu i/ili volontiranje manje od dva puta, dok procenat onih koji su konkurisali za posao (prakse, volontiranje) više od 10 puta iznosi 37% (Grafikon 10).

Grafikon 9: Koliko puta ste konkurisali na posao (volontiranje/praksu)?

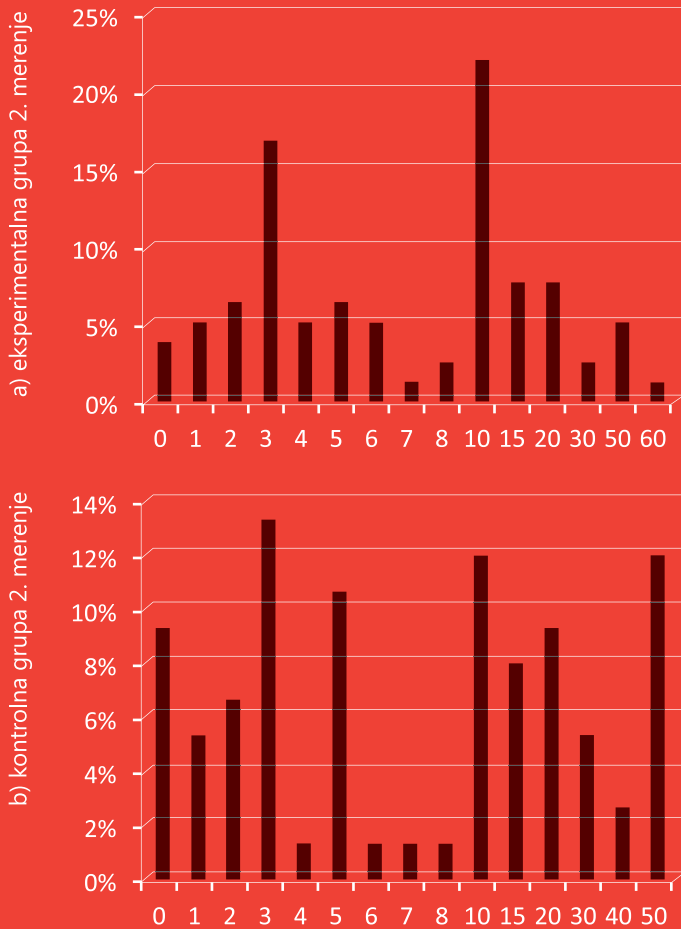
a) eksperimentalna grupa 1. merenje

b) kontrolna grupa 1. merenje

Grafikon 10: Koliko puta ste konkurisali na posao (volontiranje/praksu)?

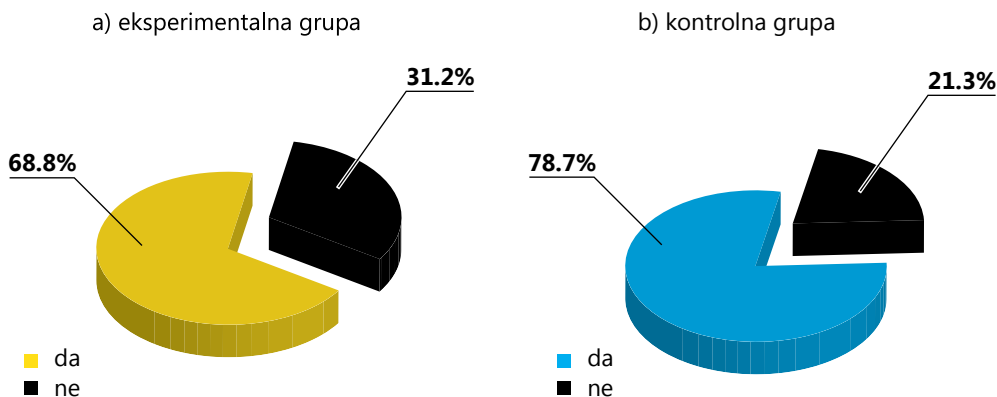

Kao što se može videti na osnovu dobijenih rezultata, u eksperimentalnoj grupi se u drugom merenju povećao broj mladih koji su konkurisali za posao, praksu i/ili volontiranje. Na drugom merenju, za posao, praksu i/ili volontiranje konkurisalo je 14,3% mladih više u odnosu na prvo merenje. Sa druge strane, u kontrolnoj grupi, procenat mladih koji su konkurisali za posao, praksu i/ili volontiranje i na prvom i na drugom merenju ostao je nepromenjen. Takođe, kada se posmatra razlika između eksperimentalne i kontrolne grupe, na osnovu učestalosti konkurisanja, može se videti da mladi iz ekperimentalne grupe, nakon pruženih usluga KVIS, u većoj meri konkurišu za posao praksu i/ili volontiranje od mladih iz kontrolne grupe.

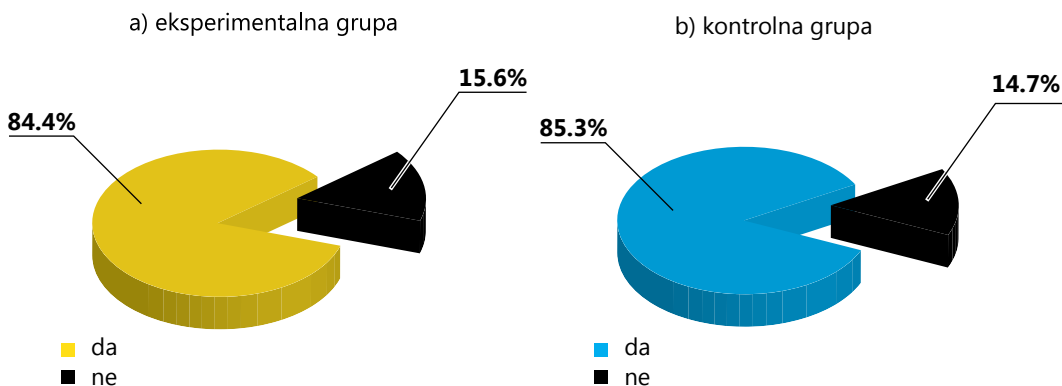
Kada posmatramo odlazak na razgovore za posao, praksu i/ili volontiranje kao jedan od vidova aktiviteta, na osnovu prikupljenih podataka došli smo do sledećih rezultata:

1. U prvom merenju 68,8% mladih iz eksperimentalne grupe je nekada bilo na razgovoru za posao praksu i/ili volontiranje, dok u kontrolnoj grupi taj procenat iznosi 78,7% mladih (Grafikon 11);
2. U drugom merenju, 84,4% mladih iz eksperimentalne grupe, odnosno 85,3% mladih iz kontrolne grupe je bilo na razgovoru za posao praksu i/ili volontiranje (Grafikon 12).

Grafikon 11: Razgovor za posao prvo merenje

Grafikon 12: Razgovor za posao drugo merenje

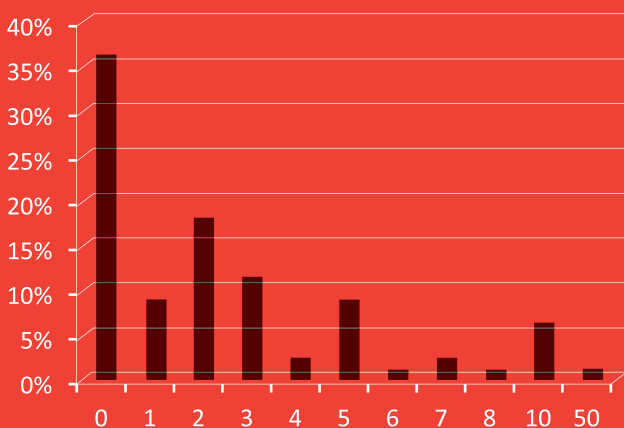

Kada dalje analiziramo broj odlazaka na razgovore za posao, praksu i/ili volontiranje, na osnovu dobijenih podataka može se videti da je:

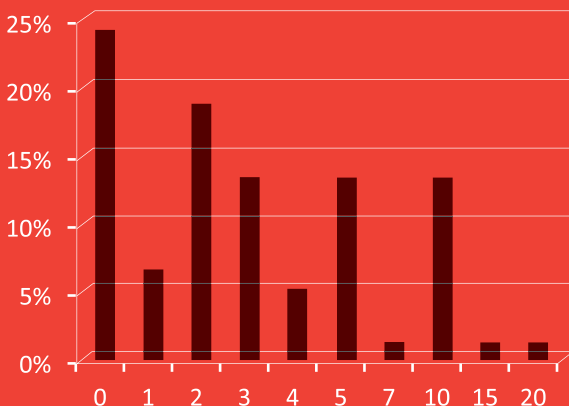
1. U prvom merenju, 75,3% mladih iz eksperimentalne grupe bilo na razgovoru za posao, praksu i/ili volontiranje 3 puta ili manje, dok u kontrolnoj grupi taj procenat iznosi 63,5% (Grafikon 13);
2. U drugom merenju 63,6% mladih iz eksperimentalne grupe bilo na razgovoru za posao, praksu i/ili volontiranje 3 puta ili manje, dok je u kontrolnoj grupi na razgovoru za posao, praksu i/ili volontiranje 3 puta ili manje bilo 61,3% mladih (Grafikon 14).

Grafikon 13: Koliko puta ste bili na razgovoru za posao, praksu i/ili volontiranje?

a) eksperimentalna grupa 1. merenje

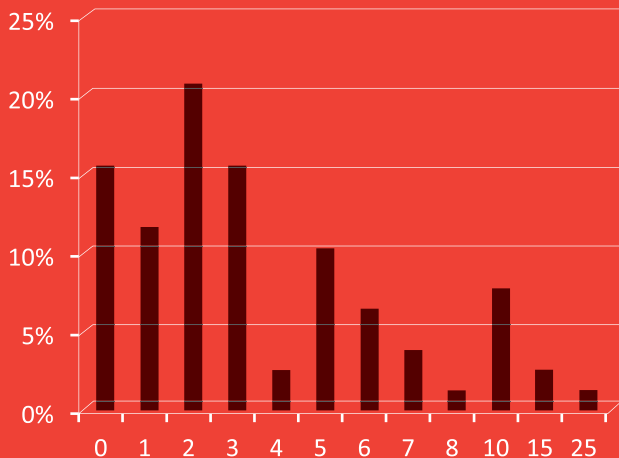

b) kontrolna grupa 1. merenje

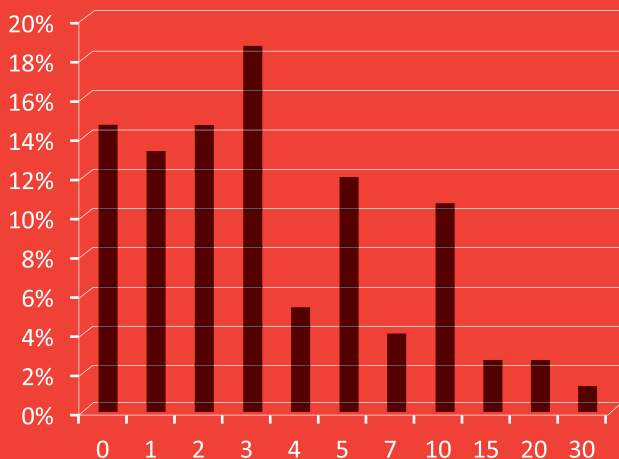

Grafikon 13: Koliko puta ste bili na razgovoru za posao, praksu i/ili volontiranje?

a) eksperimentalna grupa 2. merenje

b) kontrolna grupa 2. merenje

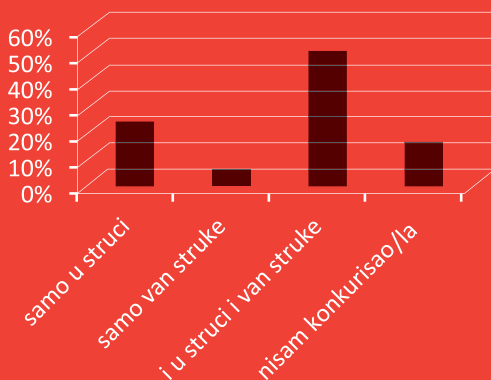
Rezultati pokazuju da ukoliko uzmemo u obzir oba merenja, možemo zaključiti da je veći broj mladih iz eksperimentalne grupe išao na razgovor za posao, praksu i/ili volontiranje. Na drugom merenju u eksperimentalnoj grupi, 15,6% više mladih se izjasnilo da je išao na razgovor za posao, praksu i/ili volontiranje nego na prvom merenju, dok u kontrolnoj grupi taj procenat iznosi 6,6%.

Podindikator - spremnost na profesionalnu i teritorijalnu mobilnost

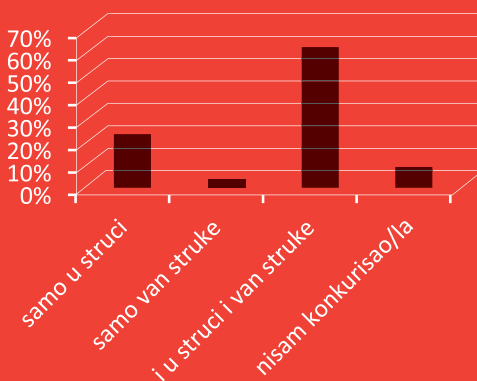
Kada govorimo o *profesionalnoj mobilnosti*, u prvom merenju 51,9% mladih iz eksperimentalne grupe je konkurisalo za posao praksu i/ili volontiranje i u struci i van struke. Sa druge strane, pri prvom merenju u kontrolnoj grupi 62,7% mladih se izjasnilo da je konkurisalo za posao, praksu i/ili volontiranje i u struci i van struke (Grafikon 15).

Grafikon 15: Poslovi (praksa/volontiranje) za koje ste konkurisali bili su:

a) eksperimentalna grupa 1. merenje

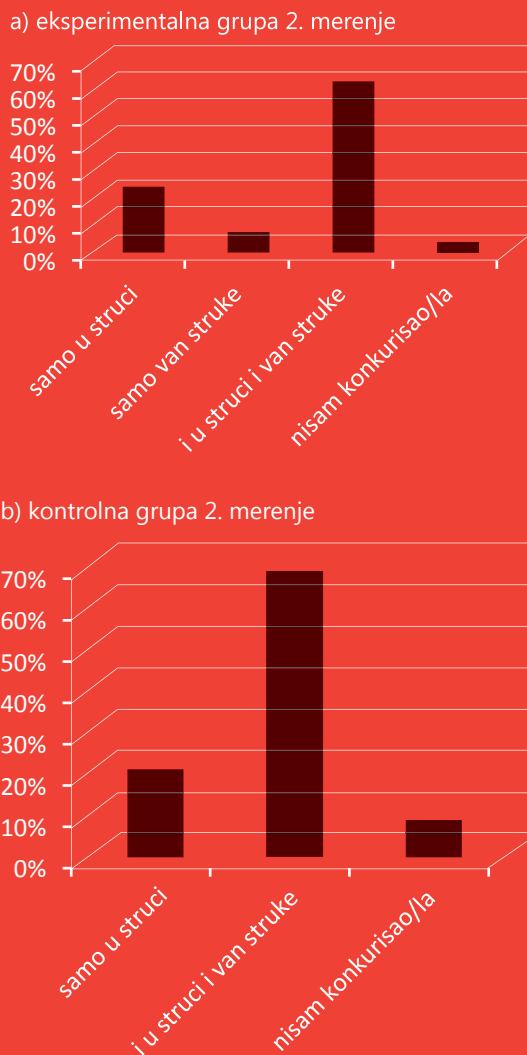

b) kontrolna grupa 1. merenje

Kada posmatramo drugo merenje, u eksperimentalnoj grupi 63,6% mladih je konkurisalo za posao praksu i/ili volontiranje i van struke, dok taj procenat u kontrolnoj grupi iznosi 69,3% (Grafikon 16).

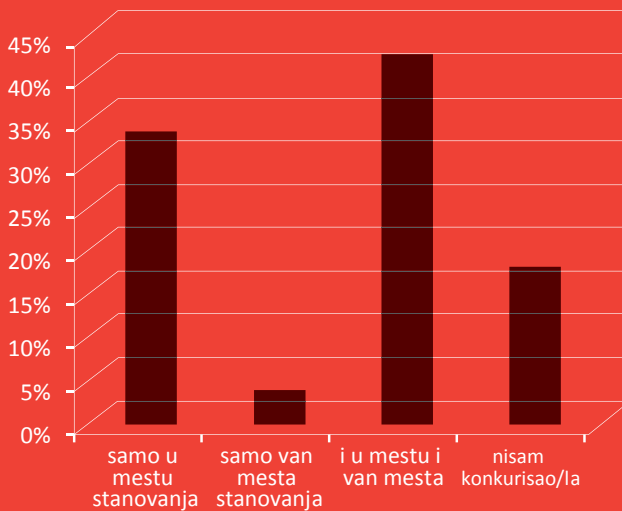
Grafikon 16: Poslovi (praksa/volontiranje) za koje ste konkurisali bili su:

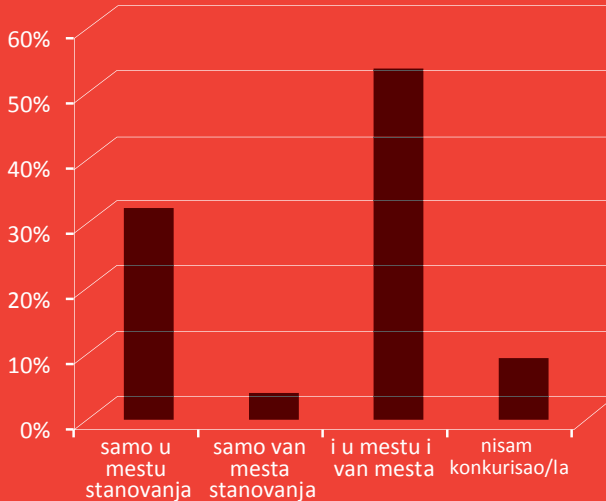
Kada je u pitanju *teritorijalna mobilnost*, pri prvom merenju, 41,6% mladih iz eksperimentalne grupe je konkurisalo za posao (praksu/volontiranje) i u mestu i van mesta stanovanja, dok kada je reč kontrolnoj grupi taj procenat iznosi 54% (Grafikon 17).

Grafikon 17: Poslovi (praksa/volontiranje) za koje ste konkurisali bili su:

a) eksperimentalna grupa 1. merenje

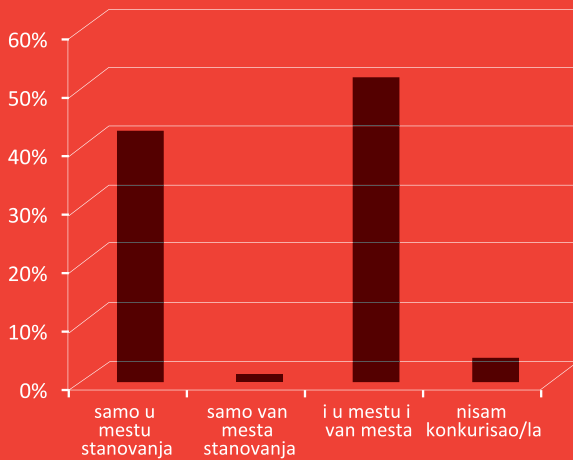
b) kontrolna grupa 1. merenje

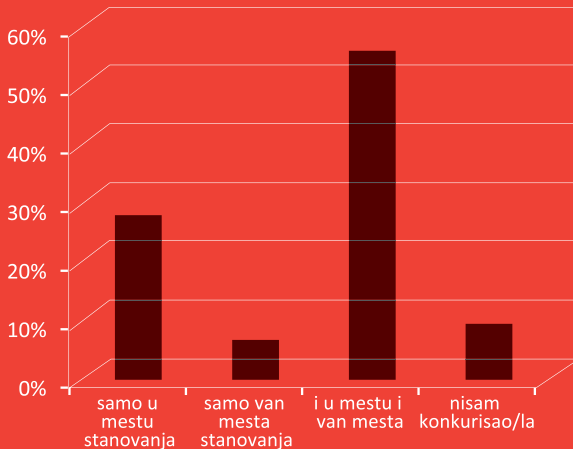
Sa druge strane, pri drugom merenju, 51,9% mladih iz eksperimentalne grupe je konkurisalo za posao (praksu/volontiranje) i u mestu i van mesta stanovanja, dok je 56% mladih iz kontrolne grupe konkurisalo za posao (praksu/volontiranje) i u mestu i van mesta stanovanja (Grafikon 18).

Grafikon 18: Poslovi (praksa/volontiranje) za koje ste konkurisali bili su:

a) eksperimentalna grupa 2. merenje

b) kontrolna grupa 2. merenje

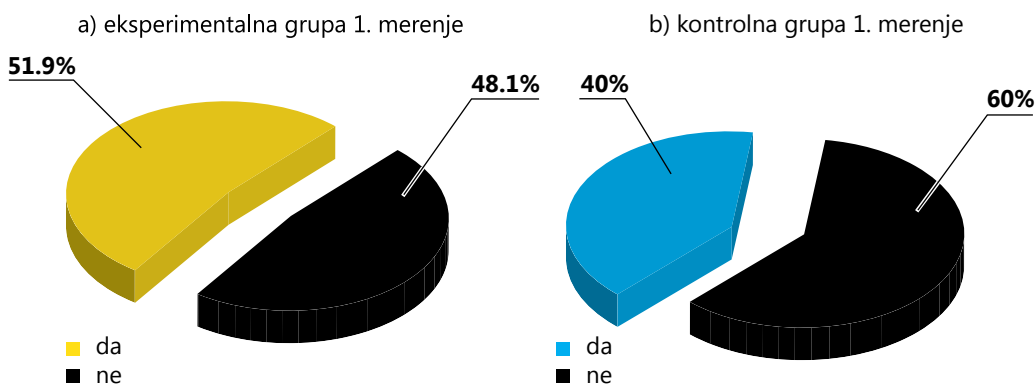
Na osnovu dobijenih rezultata možemo zaključiti da su mladi iz eksperimentalne grupe spremniji i na profesionalnu i na teritorijalnu mobilnost. Kada se uporede prvo i drugo merenje, procenat mladih iz eksperimentalne grupe koji su spremni na profesionalnu mobilnost se povećao za 11,7%, dok se u kontrolnoj grupi procenat mladih spremnih na profesionalnu mobilnost povećao za 6,6%. Sa druge strane, procenat mladih koji su spremni na teritorijalnu mobilnost se takođe povećao. U eksperimentalnoj grupi procenat mladih se povećao za 10,3%, dok se u kontrolnoj grupi procenat mladih koji su spremni na teritorijalnu mobilnost povećao za 2%.

Spremnost na profesionalnu i teritorijalnu mobilnost može se analizirati i na osnovu prikupljenih podataka o volontiranju, praksama i honorarnom angažmanu mladih koji su učestvovali u istraživanju.

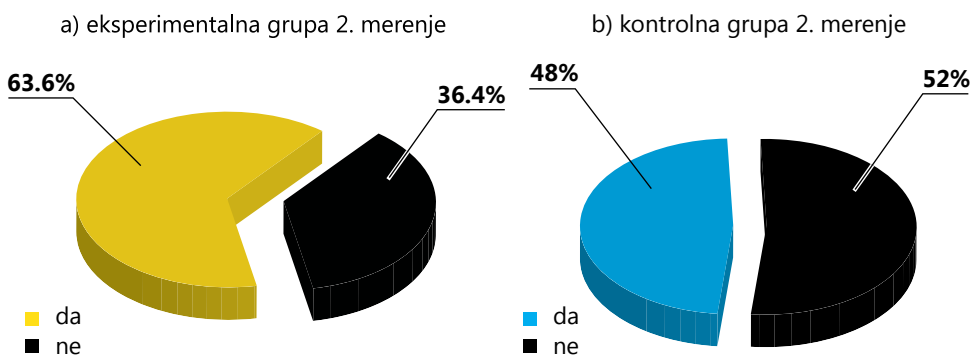
Kada posmatramo *volontiranje*, u prvom merenju 51,9% mladih iz eksperimentalne grupe saopštilo je da je nekada volontiralo, dok u kontrolnoj grupi taj procenat iznosi 40% (Grafikon 19).

U drugom merenju, 63,6% mladih iz eksperimentalne grupe, odnosno 48% mladih iz kontrolne grupe je saopštilo da je nekada volontiralo (Grafikon 20).

Grafikon 19: Da li ste volontirali?

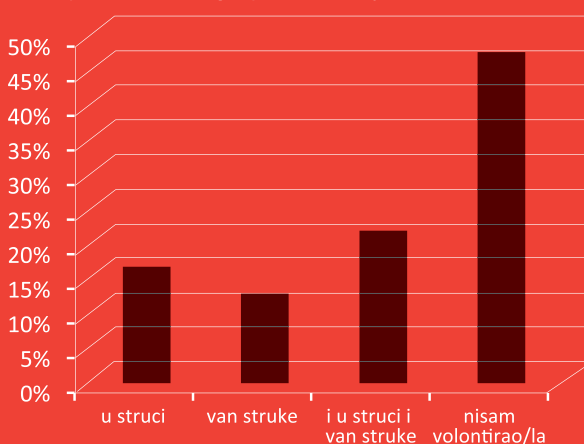
Grafikon 20: Da li ste volontirali?

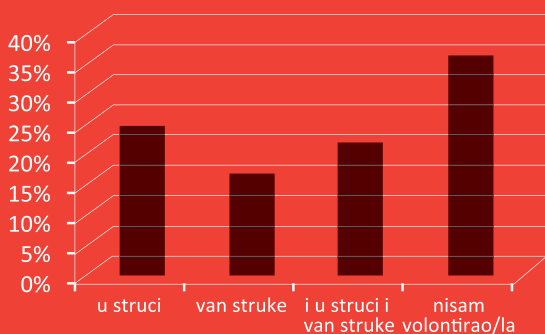
Rezultati pokazuju da se nakon drugog merenja broj mladih koji su volontirali povećao i u eksperimentalnoj i u kontrolnoj grupi. U eksperimentalnoj grupi broj mladih koji su volontirali povećao se za 11,7 %, dok u kontrolnoj grupi taj procenat iznosi 8%. Rezultati takođe pokazuju da se broj mladih iz eksperimentalne grupe koji su volontirali u struci povećao u drugom merenju u odnosu na prvo merenje, kao i da je u drugom merenju preko 20% mladih iz eksperimentalne grupe volontiralo i u struci i van struke, odnosno da su mladi iz eksperimentalne grupe spremniji na profesionalnu mobilnost (Grafikon 21). U kontrolnoj grupi, smanjio se broj mladih koji su volontirali u struci, dok je broj onih koji su volontirali van struke povećao (Grafikon 22). Rezultati takođe pokazuju da se povećao broj mladih iz eksperimentalne grupe koji su volontirali i u mestu i van mesta stanovanja, što nije slučaj u kontrolnoj grupi, što govori u u prilog tome da su mladi iz eksperimentalne grupe spremniji i na teritorijalnu mobilnost (Grafikoni 23).

Grafikon 21: Volontiranje

a) eksperimentalna grupa 1. merenje

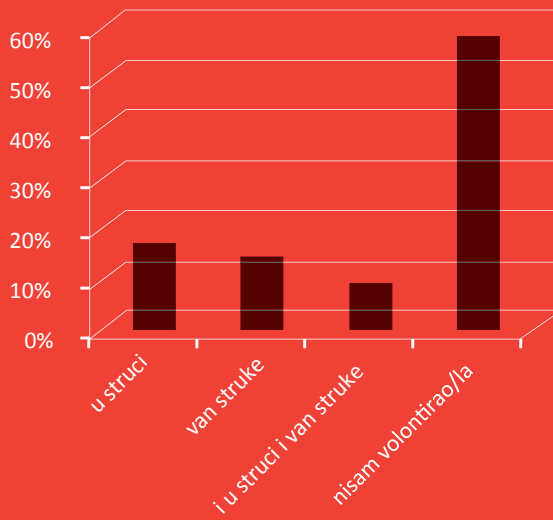

b) eksperimentalna grupa 2. merenje

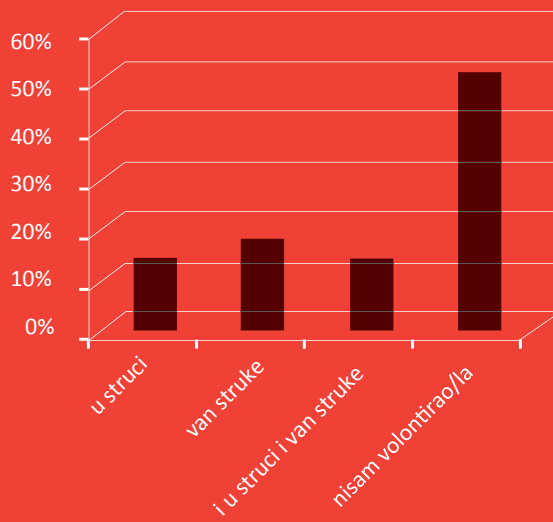

Grafikon 22: Volontiranje

a) kontrolna grupa 1. merenje

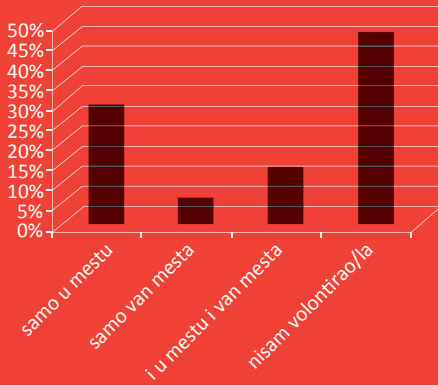

b) kontrolna grupa 2. merenje

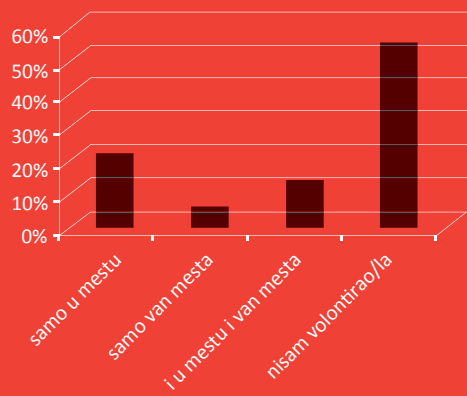

Grafikon 23: Volontiranje

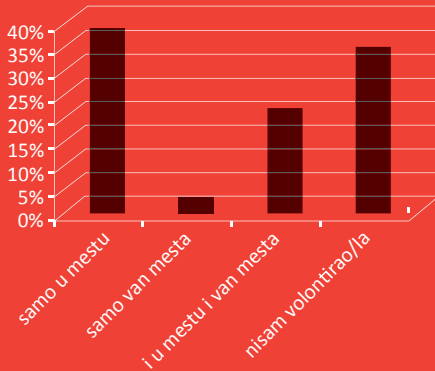
a) eksperimentalna grupa 1. merenje

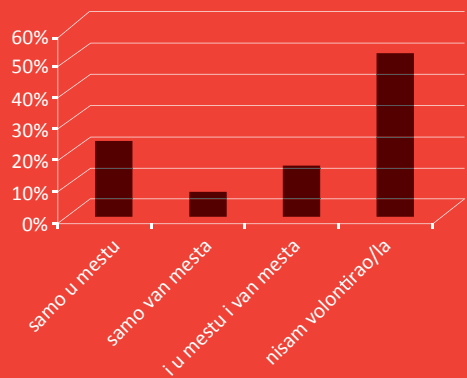
b) kontrolna grupa 1. merenje

c) eksperimentalna grupa 2. merenje

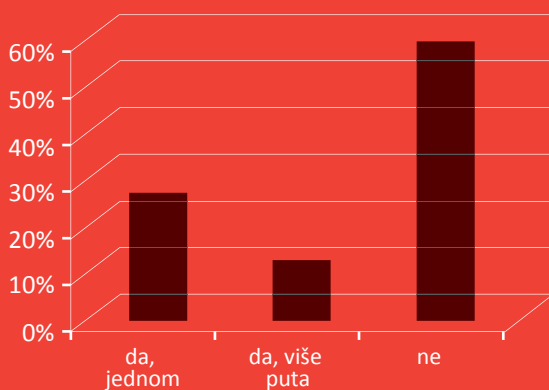
d) kontrolna grupa 2. merenje

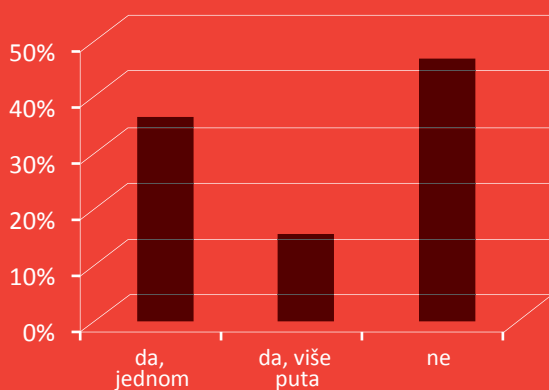
Kada se posmatraju mladi iz eksperimentalne grupe koji su išli na *praksu koja je bila obavezna u sklopu formalnog obrazovanja*, u prvom merenju 27% mladih je išlo na praksu, dok je taj procenat u drugom merenju 36,4% (Grafikon 24). Sa druge strane, 42,7% mladih iz eksperimentalne grupe nije imalo obaveznu praksu u sklopu formalnog obrazovanja.

Grafikon 24: Praksa u sklopu formalnog obrazovanja

a) eksperimentalna grupa 1. merenje

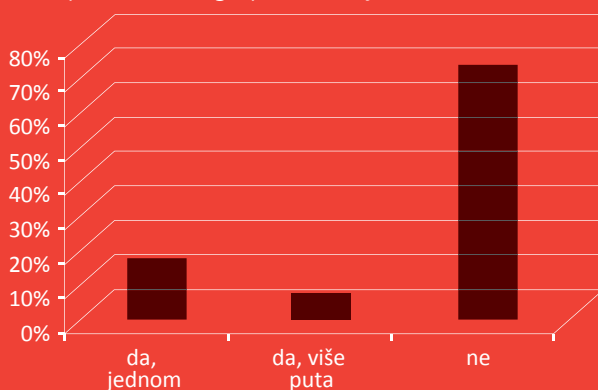
b) eksperimentalna grupa 2. merenje

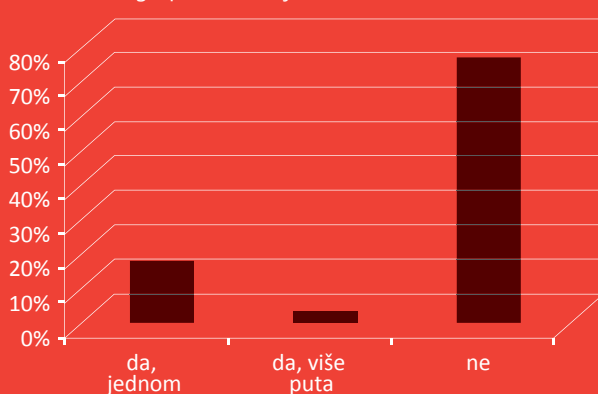
U eksperimentalnoj grupi, na *praksu koja nije bila u sklopu formalnog obazovanja* pri prvom merenju išlo je 18,2% mladih, dok je u kontrolnoj grupi pri prvom merenju 18,7% (Grafikon 25). Na drugom merenju, 35,1% mladih iz eksperimentalne grupe je samoinicijativno išlo na praksu, dok taj procenat u kontrolnoj grupi iznosi 22,7% (Grafikon 26).

Grafikon 25: Samoinicijativna praksa

a) eksperimentalna grupa 1. merenje

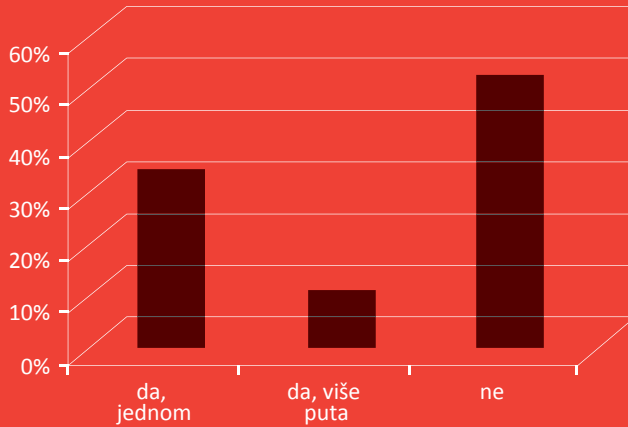

b) kontrolna grupa 1. merenje

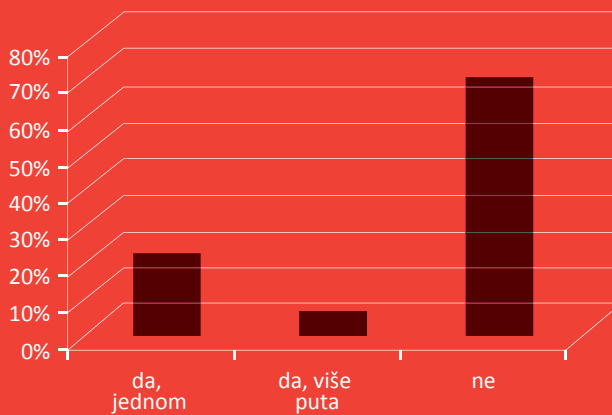

Grafikon 26: Samoinicijativna praksa

a) eksperimentalna grupa 2. merenje

b) kontrolna grupa 2. merenje

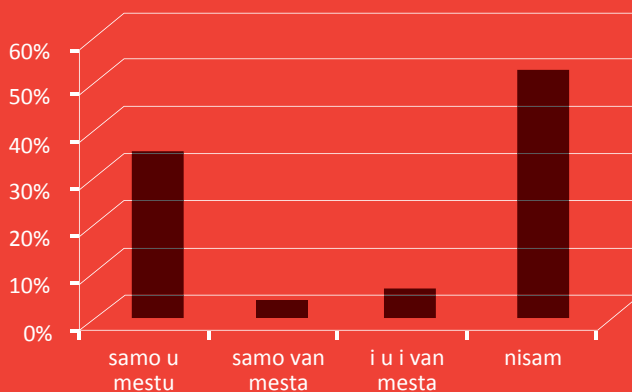
Rezultati takođe pokazuju da je najveći broj mladih iz eksperimentalne grupe obavljao praksu u mestu stanovanja. U prvom merenju 44,7%, u drugom merenju 36,4%, dok se broj mladih koji su obavljali praksu i van mesta stanovanja povećao (Grafikon 27).

U kontrolnoj grupi, broj mladih koji su praksu obavljali samo u mestu stanovanja se smanjio, a broj onih koji su obavljali praksu i van mesta stanovanja se povećao za 1,3% (Grafikon 28).

Grafikon 27: Samoinicijativna praksa

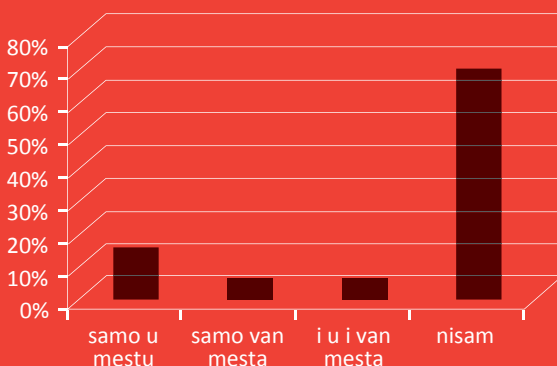

b) eksperimentalna grupa 2. merenje

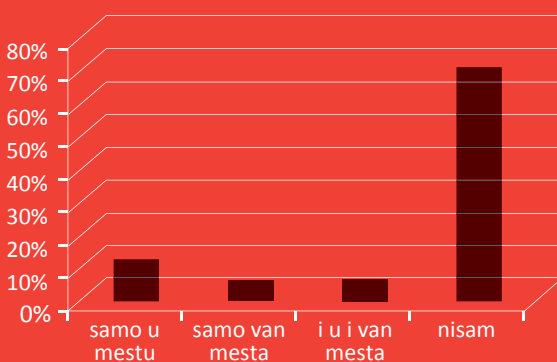

Grafikon 28: Samoinicijativna praksa

a) kontrolna grupa 1. merenje

b) kontrolna grupa 2. merenje

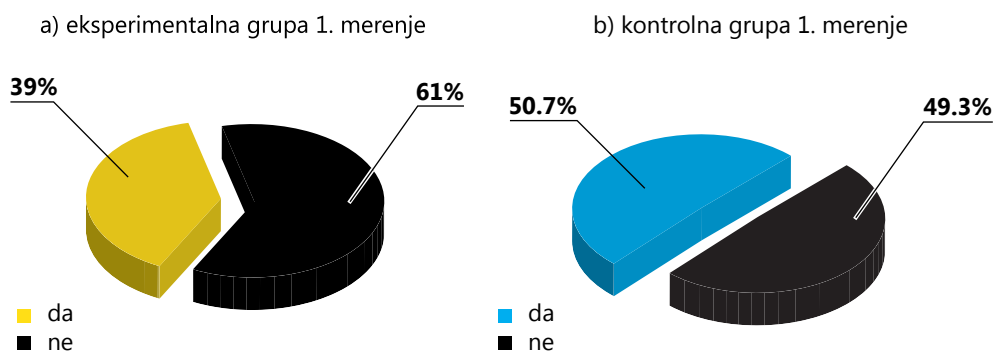

Kada posmatramo prakse, rezultati pokazuju da mladi iz eksperimentalne grupe u većem broju odlaze na samoinicijativnu praksu, kao i da su spremniji da odlaze na prakse koje nisu u njihovom mestu stanovanja.

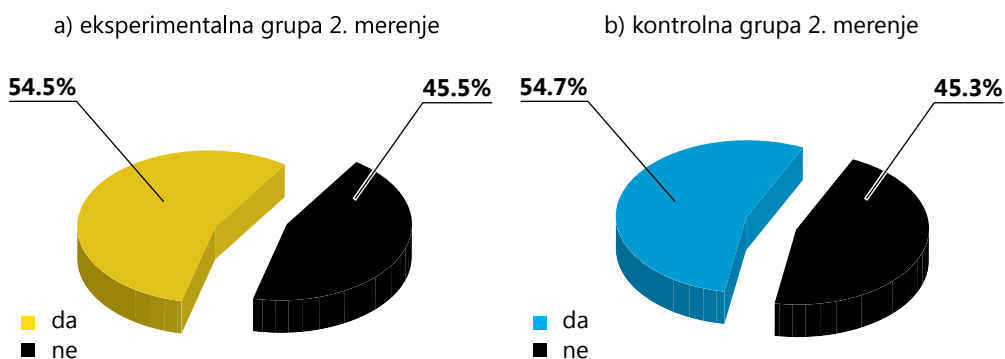
Kada posmatramo *honorarni angažman* mladih koji su učestvovali u istraživanju, pri prvom merenju u eksperimentalnoj grupi 39% mladih je imalo neki vid honorarnog angažmana, dok u kontrolnoj grupi taj procenat iznosi 50,7% (Grafikon 29).

U drugom merenju 54,5% mladih iz eksperimentalne grupe se izjasnilo da je imalo neki honorarni angažman, dok taj procenat u kontrolnoj grupi iznosi 54,7% (Grafikon 30).

Grafikon 29: Honorarni angažman

Grafikon 30: Honorarni angažman

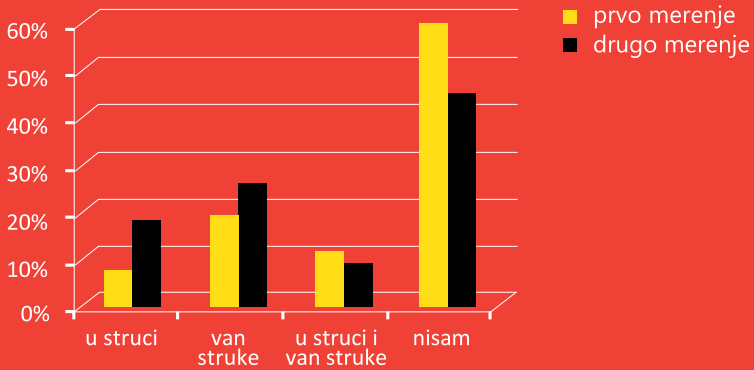

Dakle, nakon pruženih usluga KViS, procenat mladih koji su imali neki vid honorarnog angažmana povećao se za 15,5%, dok u kontrolnoj grupi taj procenat iznosi 4%.

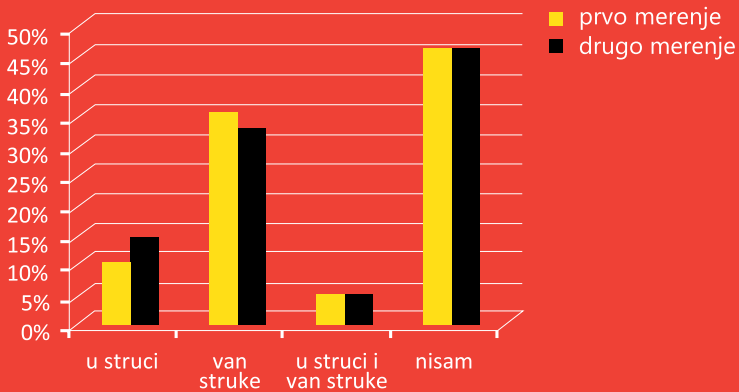
U prvom merenju 7,8% mladih iz eksperimentalne grupe je imalo honorarni angažman u struci, dok u drugom merenju taj procenat iznosi 18,2%. Kada se posmatra honorarni angažman van struke, u prvom merenju u eksperimentalnoj grupi, 19,5% mladih je imalo honorarni angažman van struke, dok u drugom merenju taj procenat iznosi 26%. U kontrolnoj grupi, najveći procenat mladih bio je angažovan van struke u oba merenja: u prvom merenju 36%, a u drugom merenju 33% (Grafikon 31).

Grafikon 31: Honorarni angažman je bio:

a) eksperimentalna grupa

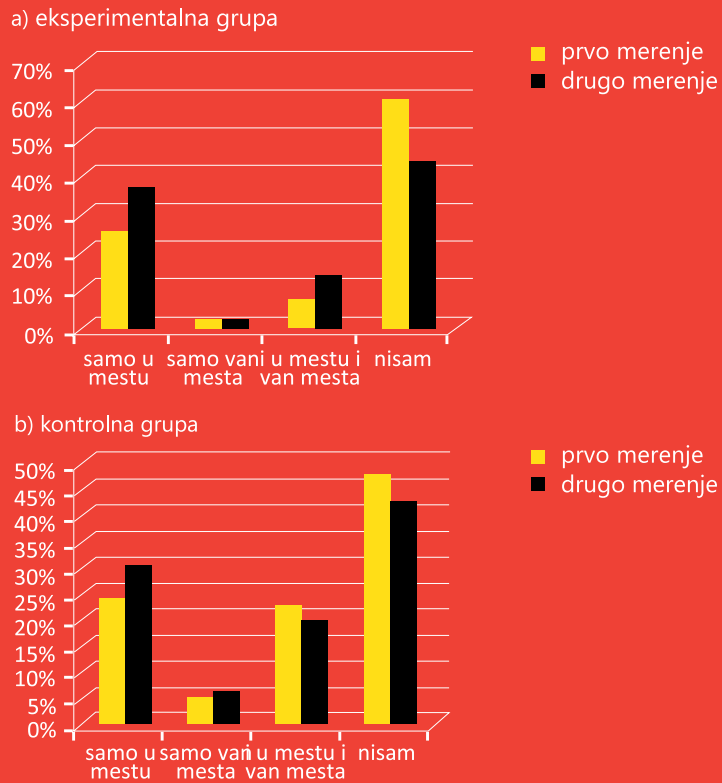

b) kontrolna grupa

Kada se posmatra mesto stanovanja, angažman i u mestu stanovanja i van mesta stanovanja u prvom merenju imalo je 7,8% mladih, a u drugom 14,3% mladih iz eksperimentalne grupe. U oba merenja, najveći broj mladih iz kontrolne grupe bio je angažovan samo u mestu stanovanja: u prvom merenju 24% mladih, u drugom merenju 30,7% mladih (Grafikon 32).

Grafikon 32: Honorarni angažman

Na osnovu prikazanih rezultata možemo zaključiti da mladi iz eksperimentalne grupe pokazuju veću spremnost na teritorijalnu i profesionalnu mobilnost.

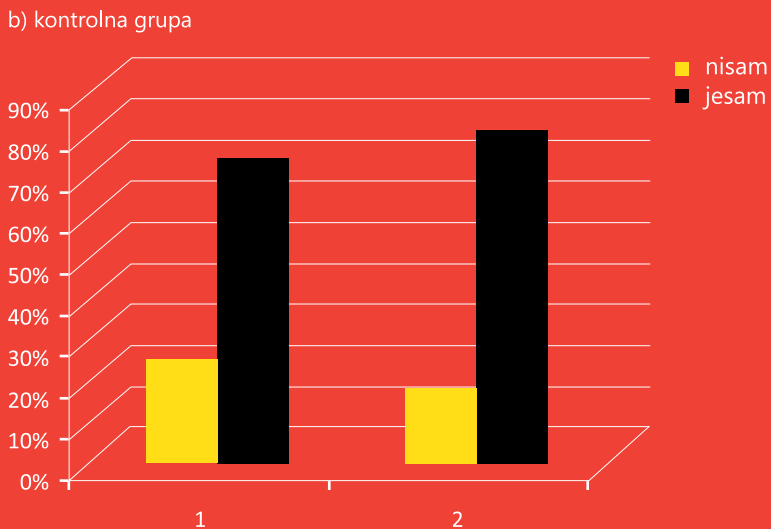
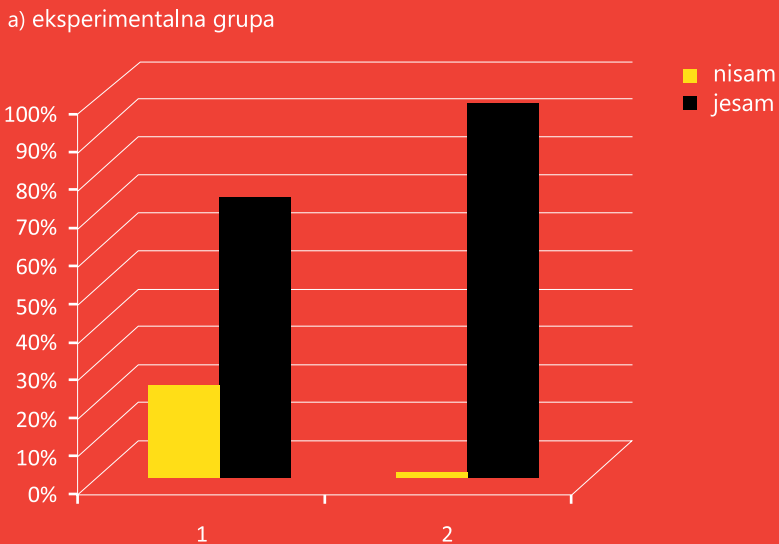
Podindikator - profesionalno usavršavanje

Profesionalno usavršavanje se može meriti kroz učestvovanje u različitim vidovima neformalnog obrazovanja.

Rezultati su pokazali da su mladi iz eksperimentalne grupe, nakon drugog merenja, u većoj meri učestvovali u nekom vidu neformalnog obrazovanja, a da nisu u pitanju usluge koje su bile pružene u okviru projekta „Karijera po meri mladih – podizanje kapaciteta kancelarija za mlade za pružanje usluga i merenje efekata karijernog vođenja i savetovanja po zapošljivost“.

Rezultati pokazuju neznato veći broj učestvovanja u neformalnim vidovima obrazovanja i kod mladih iz kontrolne grupe, a ovaj pomak može biti posledica inicijalnog sastanka koji je održan sa svim mladim učesnicima na početku projekta (Grafikon 33).

Grafikon 33: Vidovi neformalnog obrazovanja

Kada se posmatraja pojedinačni vidovi neformalnog obrazovanja (Tabela 1), može se videti da je najveći broj mladih iz obe grupe išao na radionice, zatim na kurseve i treninge, dok je najmanji broj mladih pohađao seminare. Na osnovu dobijenih rezultata mogli bismo zaključiti da su mladi iz eksperimentalne grupe spremniji na profesionalno usavršavanje od mladih iz kontrolne grupe.

Tabela 1: Vidovi neformalnog obrazovanja

Kurs		Seminar		Radionica		Trening/obuka	
Eksperimentalna grupa	Kontrolna grupa	Eksperimentalna grupa	Kontrolna grupa	Eksperimentalna grupa	Kontrolna grupa	Eksperimentalna grupa	Kontrolna grupa
70,1%	52%	62,3%	37,3%	79,2%	41,3%	68,8%	48%

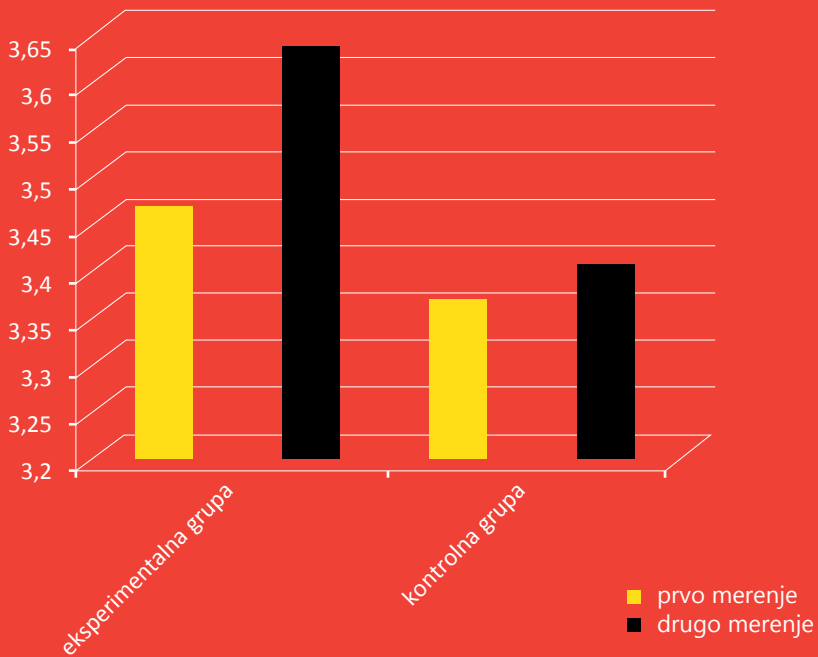
Indikator – znanje i veštine važne za zapošljivost

Kada se posmatra drugi indikator, u početnom merenju nije postojala razlika između kontrolne i eksperimentalne grupe, dok je u drugom merenju ta razlika statistički značajna.⁶

Takođe, kada se odvojeno posmatraju eksperimentalna i kontrolna grupa, rezultati pokazuju da se u eksperimentalnoj grupi dobija statistički značajna razlika na prvom i drugom merenju, odnosno da se ispitanici značajno razlikuju u pogledu znanja i veština važnih za zapošljivost, što se ne bi moglo reći za ispitanike iz kontrolne grupe, gde nije dobijena statistički značajna razlika između prvog i drugog merenja (Grafikon 34).

6 Statistička značajnost je proveravana korišćenjem statističkog programa za analizu podataka SPSS. Dobijene razlike su značajne na nivou .001.

Grafikon 34: Znanja i veštine važne za zapošljivost - prosečan skor

Na osnovu dobijenih rezultata moglo bi se reći da mladi koji su koristili usluge KViS (mladi iz eksperimentalne grupe) poseduju više znanja i veština važnih za zapošljivost. Prosečan skor na skali zapošljivosti mladih iz eksperimentalne grupe na drugom merenju iznosi 3,74, dok prosečan skor mladih iz kontrolne grupe iznosi 3,46. U odnosu na prvo merenje u eksperimentalnoj grupi prosečan skor se povećao za 0,27, dok u kontrolnoj grupi nije došlo do promene kada se posmatra prosečan skor koji ispitanici ostvaruju na skali zapošljivosti.

Kvalitativna analiza podataka dobijenih u istraživanju

Pored kvantitativne analize koja je prikazana u prethodnom delu, na dobijenim podacima rađena je i kvalitativna analiza.⁷

Rezultati kvalitativne analize su pokazali sledeće:

1. U prvom merenju ispitanici iz obe grupe navode približno slične i uopštene odgovore na pitanje šta za njih podrazumeva aktivno traženje posla i na koji način oni aktivno traže posao. Najčešći odgovori su: "praćenje oglasa za posao", "korišćenje usluga Nacionalne službe za zapošljavanje", "biti u toku sa aktuelnim dešavanjima", "koristiti internet za dolaženje do informacija", "konkurisanje za poslove" i slično;
2. U drugom merenju, ispitanici iz eksperimentalne grupe navode specifičnije metode za aktivno traženje posla, kao što su: "razgovori sa potencijalnim poslodavcima", "unapređivanje svog CV-ja", "sticanje dodatnih znanja i veština", "korišćenje društvenih mreža", "posete sajmovima zapošljavanja", "umrežavanje".

Kada se posmatraju izvori koji mladi koriste kako bi došli do informacija o mogućnostima za angažovanje i zapošljavanje, rezultati kvalitativne analize pokazuju sledeće:

1. Kao najčešći izvori za praćenje stanja na tržištu rada mladi iz eksperimentalne grupe u prvom merenju navode internet, dok se u drugom merenju pored interneta pominju i karijerni centri, kao i lični kontakti i socijalne mreže.
2. Kao najčešći načini na koje dolaze do informacija ispitanici iz eksperimentalne grupe, posle drugog merenja navode konkretnije sajtove koje posećuju, korišćenje društvenih mreža, razgovore sa savetnicima, samoinicijativno slanje svoje biografije poslodavcima, kao i umrežavanje.

Kada se uporede odgovori mladih iz eksperimentalne i mladih iz kontrolne grupe, može se zaključiti da za razliku od prvog merenja, mladi iz eksperimentalne grupe na drugom merenju daju konkretnije i opširnije odgovore na pitanja o načinima praćenja stanja na tržištu rada kao i o izvorima dolaženja do informacija o mogućnostima angažovanja i zaposlenja. Sa druge strane, odgovori mladih iz kontrolne grupe su šturi i ne razlikuju se bitno u odnosu na odgovore koje su davali na prvom merenju.

7 U procesu kvalitativne analize korišćen je specijalizovani softver MindaClient.

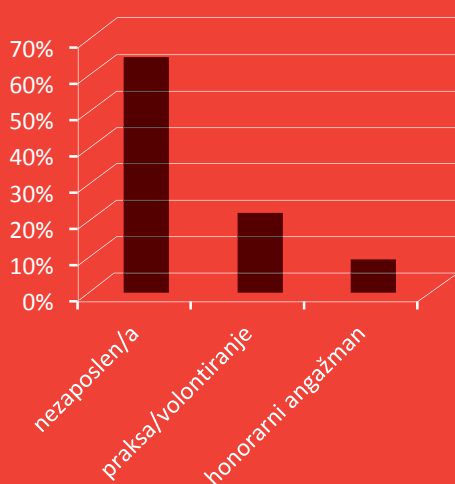
Dodatne analize

Dodatne analize su obuhvatile razmatranje trenutnog statusa, tačnije trenutnog radnog angažovanja mladih koji su učestvovali u istraživanju, kao i stepen zadovoljstva pruženim uslugama karijernog vođenja i savetovanja za mlade koji su činili eksperimentalnu grupu.

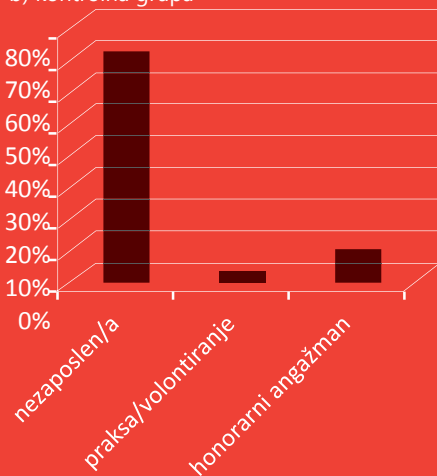
Rezultati pokazuju da je u kontrolnoj grupi veći broj mladih koji su nezaposleni i iznosi 73,3%, dok u eksperimentalnoj grupi taj procenat iznosi 64,9%. Takođe, u eksperimentalnoj grupi je značajno veći broj mladih koji idu na praksu ili volontiranje (22,1%) u odnosu na kontrolnu grupu (4%). Podaci su prikazani u Grafikonu 35.

Grafikon 35: Trenutni radni angažman

a) eksperimentalna grupa

b) kontrolna grupa

Dobijene nalaze možemo tumačiti u svetlu usluga KViS koje su pružene mladima iz eksperimentalne grupe, a imale su za cilj da mladima predstave volontiranje i radne prakse kao jedan od načina za postizanje veće zapošljivosti.

Kada posmatramo zadovoljstvo uslugama KViS koje su mladi dobili u okviru projekta, rezultati pokazuju sledeće:

1. 83,1% mladih iz eksperimentalne grupe su zadovoljni uslugama koje su im pružene;
2. 79,3% mladih procenjuje da su im pružene usluge bile korisne za sticanje znanja i veština neophodnih za aktivno traženje posla;
3. 72,8% procenjuje da će im znanje i veštine koje su stekli koristeći KViS usluge biti veoma korisne pri zapošljavanju.

Takođe, nakon drugog merenja, rezultati su pokazali da su svi ispitanici iz eksperimentalne grupe koristili usluge KViS (što je projektom i predviđeno), dok je u kontrolnoj grupi 22,7% ispitanika takođe koristilo usluge KViS. Rezultati pokazuju da 77,3% mladih iz kontrolne grupe nikada nije koristilo usluge KViS.

U svetlu ovih rezultata, dobijene razlike u kontrolnoj grupi kada se posmatra prvo i drugo merenje, mogle bi se pripisati efektima usluga KViS, jer bez obzira što mladi iz kontrolne grupe nisu koristili usluge predviđene projektom, rezultati su pokazali da je neka vrsta usluga KViS ipak korišćena.

ZAVRŠNA RAZMATRANJA I PRAKTIČNE PREPORUKE

Početna pretpostavka ovog istraživanja bila je da će se eksperimentalna i kontrolna grupa razlikovati po nivou zapošljivosti, odnosno da će mladi koji su koristili usluge KViS biti zapošljiviji od mladih koji te usluge nisu koristili. Analiza prikupljenih podataka je pokazala da su mladi koji su koristili usluge karijernog vođenja i savetovanja po svim indikatorima zapošljiviji i poseduju viši stepen znanja i veština važnih za zapošljivost.

Razmatranje dva glavna indikatora zapošljivosti, koja su korišćena u istraživanju, *aktiviteta i znanja i veština važnih za zapošljivost*, pokazuje da mladi iz eksperimentalne grupe:

- učestalije konkurišu za posao, prakse i/ili volontiranje;
- pokazuju veću spremnost na profesionalnu i teritorijalnu mobilnost;
- shvataju značaj profesionalnog usavršavanja, odnosno još aktivnije učestvuju u različitim vidovima neformalnog obrazovanja;
- stekli su set „mekih“ veština koje poslodavci pri zapošljavanju posebno vrednuju;
- pokazuju poznavanje savremenog/tradicionalnog shvatanja pojma karijere;
- odlično su informisani o pisanju CV – ja, motivacionog i propratnog pisma;
- naučili su šta podrazumeva priprema za razgovor za posao i kako treba voditi razgovor za posao;
- znaju šta zapravo predstavlja aktivno traženje posla.

Kako rezultati istraživanja jasno potvrđuju početnu pretpostavku, može se zaključiti da usluge karijernog vođenja i savetovanja zaista doprinose povećanju zapošljivosti mladih. Mladi koji su koristili usluge KViS jesu zapošljiviji, a u prilog tome, između ostalog, govori i činjenica da veći procenat mladih koji su dobili usluge KViS ima neku vrstu radnog angažmana.

Kada se uzme u obzir vremenska ograničenost projekta, kao i činjenica da su efekti mereni samo tri meseca nakon završetka pružanja usluga KViS mladima iz

eksperimentalne grupe, a imajući u vidu da se u sličnim istraživanjima efekti mere nakon najmanje šest meseci, dobijeni efekti koje usluge KViS imaju po zapošljivost, iako predstavljaju blage pokazatelje povećane zapošljivosti mladih ipak su veoma značajni.

Prikazano istraživanje predstavlja dobru polaznu osnovu za naredna istraživanja u oblasti karijernog vođenja i savetovanja. U svetlu dobijenih rezultata, preporuke za neka naredna istraživanja bi se mogla odnositi na sledeće:

1. Dalje razvijati metodologiju za merenje i praćenje efekata KViS;
2. Organizovati ponovno merenje efekata KViS nakon 6 meseci ili nekog dužeg perioda;
3. Kontinuirano pratiti mlade iz eksperimentalne grupe u vremenskom periodu od godinu dana;
4. Organizovati ponovno merenje za mlade iz kontrolne grupe i kontinuirano ih pratiti u vremenskom periodu od godinu dana, s obzirom da su im po završetku projekta pružene usluge KViS.
5. Osmisliti longitudinalnu studiju za praćenje efekata usluga KViS i uključiti što veći broj mladih kojima bi bile pružene usluge.

Takođe, prikazano istraživanje bi trebalo da bude podsticaj svim zainteresovanim stranama da se aktivno uključe u osmišljavanje metodologije i sistematskog praćenja efekata aktivnosti karijernog vođenja i savetovanja. Jedan od predloga bi bio da novi Akcioni plan sadrži stavke koje bi imale zadatak da na osnovu dogovorenih standarda prate efekte usluga KViS, a pored toga formiranje Nacionalnog resursnog centra i kranje zajedničke baze podataka o korisnicima usluga KViS umnogome bi doprinela da se stekne jasnija slika o efektima koje usluge karijernog vođenja i savetovanja imaju po zapošljivost.

Realizovani projekat doprinosi unapređenju rada kancelarija za mlade tako što proširuje mogućnost korišćenje usluga karijernog vođenja i savetovanja na lokalnom nivou, kako je definisano u Strategiji karijernog vođenja i savetovanja (9. Pružanje usluga karijernog vođenja i savetovanja na lokalnom nivou)⁸. Takođe,

8 Strategija karijernog vođenja i savetovanja u Republici Srbiji, Ministarstvo omladine i sporta, str. 18

u svetlu specifičnih ciljeva definisanim Akcionim planom Strategije karijernog vođenja i savetovanja u Republici Srbiji⁹ (*1.3. Razvoj sistema karijernog vođenja i savetovanja u zapošljavanju* i *1.4. Kontinuirano promovisanje karijernog vođenja i savetovanja*), projekat doprinosi podizanju kapaciteta kancelarija za mlade za pružanje usluga KViS, kao i povećanju broja mladih kojima su usluge karijernog vođenja i savetovanja dostupne u kancelarijama za mlade. Pored navedenog, projekat doprinosi razvoju i primeni mehanizama za praćenje efekata karijernog vođenja i savetovanja na podizanje zapošljivosti mladih, kao i unapređivanju informisanost stručne i šire javnosti o efektima KViS.

9 Strategija karijernog vođenja i savetovanja u Republici Srbiji, Ministarstvo omladine i sporta, str. 28

Republika Srbija
Ministarstvo omladine i sporta
Bulevar Mihajla Pupina 2
11070 Beograd
telefon: 011/311-19-66
faks: 011/214-24-50

Beogradska otvorena škola
Masarikova 5/16
11000 Beograd
telefon: 011/30-65-800
faks: 011/36-13-112